

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.изк. МАРИЯ ГЕОРГИЕВА ГАНЕВА

преподавател в катедра „Поп и джаз изкуство”

в НМА „Проф. Панчо Владигеров”

на дисертационен труд на ИВАН СТЕФАНОВ ГЪРБАЧЕВ

на тема „Джаз пианото – един различен подход. Разширяване на изразните средства в изпълнителската практика на джаз пианистите. Общи изпълнителски похвати и прийоми между пианото и ударните инструменти в джазовата музика”

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР”

в област на висше образование 8. „Изкуства”, в професионално

направление 08.03 „Музикално и танцово изкуство”, докторска програма

„Музикознание и музикално изкуство”

научен ръководител: доц. д-р Веселин Койчев

Настоящата рецензия е изготвена на основание Заповед № РД - 27 – 040 /15.07.2020 г. на Ректора на АМТИИ гр. Пловдив за назначаване на Научно жури.

Представените от докторанта материали са в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на АМТИИ „проф. Асен Диамандиев” – Пловдив, факултет „Музикална педагогика”, катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство”.

Иван Гърбачев е роден в гр. Казанлък през 1990 г. Като ученик учи пиано при Елена Юлианова и участва успешно в различни конкурси. Печели I награда в гр. Бургас през 2003 г. и 2006 г., в гр. Ловеч на „Люляков Ловеч”, гр. Несебър и в гр. Добрич през 2007 г., в гр. Несебър и в гр. Казанлък през 2008 г. На „Орфеева дарба” в гр. София получава Сребърен медал през 2006 г.

Музикалното си образование продължава в АМТИИ гр. Пловдив и 2013 г. завършва „Педагогика на обучението по музика” – бакалавърска степен. Магистърската си степен получава през 2015 г., отново в АМТИИ със специалност „Поп и джаз пиано”.

Художественотворческата дейност на Иван Гърбачев е разнопосочна и е свързана с концерти и клубни участия в България и чужбина. Гост е на Биг Бенд Пловдив. Джаз

фестивалите в София, Пловдив, Хасково, Казанлък, Кърджали, Стара Загора, Димитровград не минават без негови изяви. Звукозаписната му работа е свързана с различни формации и изпълнители. Част е от организаторите на „Пловдив Джаз фест“ от 2015 г. досега. Участва и в поредица концерти с проекта „Една легенда на 80“, посветен на големия български джаз пианист Милчо Левиев.

През 2018 г. записва авторски албум със заглавие „Time Lapse“ със създадения от него „Иван Гърбачев кuartет“, в който участват пловдивските музиканти Александър Леков, Николай Георгиев и Начо Господинов. 2018, 2019 и 2020 г. записва сингли, част от новия албум на „Замунда Банана Бенд“.

Като композитор пише музика за постановките „Палечка“ 2019 г. и „Кучето, което не умееше да лае“ 2020 г. на „Държавен Куклен Театър“ гр. Пловдив.

Преподавателската дейност на Иван Гърбачев е свързана с поп и джаз пиано, импровизация, солфеж и теория на музикалните елементи.

Представеният за рецензиране дисертационен труд в структурно отношение е изграден правилно и съдържа 183 страници, разпределени в увод, 4 глави, заключение, приноси, речник на музикалните термини, библиография и 2 приложения. Използвани са 7 литературни източника на кирилица, 64 на латиница и 25 от интернет

Авторефератът отразява съдържанието, получените резултати и основните приноси на разработката. Състои се от 66 страници и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд на Иван Гърбачев е посветен на спецификата на изразните средства на джаз пианото и представлява теоретично изследване с интересен ракурс за разширяване възможностите на интерпретация на джаз на един от най-великите създадени инструменти – пианото.

Темата на изследването е актуална, интересна и значима едновременно за теорията и за практиката на обучение.

В **Увода** се определят насоките на изследването за събиране на цялостна информация за тясната връзка между пианото и ударните инструменти и се прави обща характеристика на труда. Като методологическа основа са взети емпиричен, аналитичен и исторически методи, а теоретическата основа включва разнообразни подходи и концепции. Постановката на проблема се съдържа в обекта, предмета и целите на изследването, които са представени ясно и конкретно.

За постигане на основните цели на изследването докторантът е формулирал 6 основни задачи, което определя актуалността и значимостта на изследвания проблем.

Подчертана е основната теза на изследването „знанията за ударните практики са важен модел в изграждането на ритъма и перкусионната атака при музицирането, по-специално при джаз пианото”.

В **Първа глава** „Исторически поглед към зараждането и развитието на джаза” е направен обзор на възникването на джаза през 1868 г. в Ню Орлиънс и неговото развитие, наблегнато е на значението на музиката на африканците и влиянието, което оказват техните основни музикални ритми върху музиката в Бразилия, Куба и Пуерто Рико. Логиката на разработката води до отбелязване постепенната промяна на европейската музикална традиция по отношение на ритъма. Докторантът обръща внимание на барабанните техники в джаза и влиянието на „латино ритмите”, особено през 20-те и 30-те години на ХХ век. Така през 40-те години се появява латино джазът или афро - кубинския джаз, което представлява обединяване на латиното с джаза с африкански корени.

Ролята на пианото в мексиканската и афро - кубинска музика обуславя различни интерпретации на стиловете в нея като „сон” и „дансон”, сходни с ритмичния модел „сон клаве” в афро – кубинската музика. Започва времето на румбата с типични прогресии, наподобяващи перкусионни прогресии „монтуно” и стиловете фламенко, румба фламенко, характерни за испанската музика, които също оказват влияние на бъдещото развитие на музиката в Куба. Основен елемент на афро – кубинските ритми се явяват едновременните, дву и три – временни метруми. Характерни похвати са наслояването на различни ритми върху един остинатен.

Последователни и задълбочени са обясненията на докторанта за ритмичните патерни в афро-кубинската музика, известни като монтуно, тумбао и клаве ритъм, ролята на „бразилско клаве” за появата през 60-те години на ХХ век на Боса новата на Жуау Жилберту, която произлиза от бразилската самба и джаза.

В заключение докторантът прави извода „Историята на джаз пианото е била повлияна от значителното наследство на барабанните и перкусионни практики, главно тези с африкански и европейски корени”.

Втора глава „Фундаментални ритмически характеристики на джаза” е продължение на предишната и разработва връзката на пианото и ударните

инструменти. На базата на използваната литература илюстрира значението на ударните практики и ритъма за джаз пианото. Иван Гърбачев представя развитието на ритъма и пулсацията в джаза със силните акценти върху бийта като резултат от полиритмията в африканската култура, което го отличава от европейската класическа музика.

В историко-методически аспект намирам за особено интересни обясненията за ритмиката 3+3+2 - полуклаве, пренесеното в Америка от африканците използване на хармонически и мелодически инструменти по перкусионен начин, обясненията за груув – понятие, което има общо с ритъма и зависи от пространството между тоновете, атаката, която се прилага, постановката на свирене, от характера и емоцията при изпълнението и суинга с неговите характеристики - „бийт, ритмическа точност, освобождаване на бийта, спокойно, плавно и качествено усещане за движение напред, ритмическо разнообразие, идиоматична точност, полиритмика, гъвкавост на фразата, напрежение и освобождаване, интерпретиране на бийта и интерпретиране на отделните подразделения”. Не е пропуснато значението на наслагване на ритми един върху друг и трансферът на специфични барабанни модели върху пианото. Анализирани са най-важните аспекти на ритъма в джаза – акцентирането на 2 и 4 време, ролята на синкопите, използването на неравномерни допълнителни ритми, широко застъпени в африканската музика.

Иван Гърбачев се съсредоточава върху някои основни елементи на ритъма и систематизира историческите данни. Поставя на правилното място рагтайма – предшественик на джаза с неговия ярък представител Скот Джоуплин. Характерната и комплексна роля на пианото в афро-кубинската музика е взаимстването на богатата и разнообразна метроритмика. Тази сложна пулсация е обединена и организирана от специфична ритмична фигура, наречена клавей. Дава примери за ритмическия патерн клавей, който получава името си от перкусионен инструмент и е основа на сон, румба, самба, мамбо, салса, сон клавей бразилско клавей /боса нова/ и неговите производни тресило, монтуно и тумбао.

В Трета глава „Основна концепция. Преки връзки между пианото и ударните инструменти” докторантът проследява исторически развитието на идеята, за перкусионен потенциал на пианото. Прави паралели между инструменталните техники на пианисти и барабанисти. Дава примери за перкусионна атака в интерпретациите на пианистите Сесил Тейлър, Дюк Елингтън, Телониъс Монк, Чик Кърия. По отношение на звукоизвличането отбелязва „Типовете и качество на движенията, изискващи се за

създаването на тон на пианото и на барабаните са свързани по много начини”. Стига до извода „най-доминиращите елементи на перкусионност, повлияли на джаз пианото, са дошли от африканските барабанни традиции”. Тук е мястото, в което авторът на изследването цитира различни изследователи, за да подкрепи своята теза. Специално внимание е отделено отново на груува като един от аспектите на джаза, на модалното свирене и прогресиите с различните скали. Синергията и ансамблова роля между пианото и ударните инструменти е илюстрирана чрез Телониъс Монк и Кени Кларк, Бъд Пауъл и Макс Роуч, Ахмад Джамал и Вернал Фурние, Оскар Питърсън и Едуард Тигпен в комбинация с басиста Рей Браун, Бил Евънс и Филип Джо Джоунс, Хърби Хенкок и Тони Уилямс.

Чрез анализ е направена характеристика на понятието, което се свързва изключително с джаза, а именно „суинг”. Дадените примери успешно допълват значението на суинга в интерпретацията в джаз музиката.

Направените изводи са логически и компетентно построени, което считам за един от приносите на дисертационния труд.

Последната **Четвърта глава** е оригинално замислена и коректно обоснована чрез насочване на вниманието към значението на големите джаз пианисти Алфред Маккой Тайнър, Хърби Хенкок, Чик Къриа и Кийт Джарет и по-специално към „ритмичния контрапункт и сложността, допълващите се ритми и перкусионността”. За подсилване на доказателствата са дадени примери от различните похвати и на Ерол Гарнър, Джели Рол Мортън, Арт Тейтъм. Хронологичните принципи на изследване имат сериозно присъствие с цел да се осъществи съпоставителен анализ на различните похвати, използвани от пианистите.

Бих искала да отбележа, че многообразието на интерпретациите на поставените въпроси, изследвани коректно и доброто познаване на доказани имена и основни тези, позволяват на Иван Гърбачев в заключение да направи своите 8 основни извода, базирани на убеждението, че „в контекста на джаза има много силни връзки между изпълнителските практики и роли на барабанистите и пианистите”.

Считам за добра идея включването на приложение № 2 с практическите примери за пиано с характерни ритмични фигури и изразни похвати под влияние на ударните инструменти, както и примерите за перкусионни похвати.

В дисертационния труд авторът е посочил 7 приноса. Приемам тяхната формулировка като ще прибавя следните основни приносни моменти:

1. Изборът на темата е новаторски.
2. Налице е сериозен теоретичен и приложен анализ на съвременни тенденции в интерпретацията на джаз пиано.
3. Разработен е концептуален модел за връзката между пианото и ударните инструменти в джазовата музика.
4. Дефинирани са резултатите и изводите от проведеното проучване.

По темата на дисертационния труд са направени 3 научни публикации, които отговарят на законовите изисквания и са в съответствие с Правилника на АМТИИ:

1. „Блусът и песенната форма в афро-американската музикална култура в началото на XX век”
2. „Зараждането на джаз музиката и препратки към нейните корени”
3. „Ритъмът в джаза и неговите корени”

Изследването на Иван Гърбачев без съмнение е в резултат на неговия интерес към разширяване на изразните средства при интерпретация на джаз пианистите и показва професионалното му любопитство към малко изследвани полета.

Разработката е методологически издържана, а резултатите са последователно анализирани. Въз основа на изложената информация се достига до важни изводи.

Оценката ми за представения труд дава основание да се открият достатъчно научно – приложни и учебно - методически приноси, въз основа на което да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР” на Иван Стефанов Гърбачев в област на висше образование 8 „Изкуства”, професионално направление 08.03. „Музикално и танцово изкуство”, докторска програма „Музикознание и музикално изкуство”.

26.10.2020 г.

проф. д.изк. Мария Георгиева Ганева

